

Tadeusz Różewicz

Domowe ćwiczenia na temat aniołów

Anioły
strącone

są podobne
do płatków sadzy
do liczydeł
do gołąbków nadziewanych
czarnym ryżem
są też podobne do gradu
pomalowanego na czerwono
do niebieskiego ognia
z żółtym językiem

anioły strącone
są podobne
do mrówek
do księżyców które wciskają się
za zielone paznokcie umarłych

anioły w raju
są podobne do wewnętrznej strony uda
niedojrzałej dziewczynki

są jak gwiazdy
świecą w miejscach wstydlivych
są czyste jak trójkąty i koła
mają w środku ciszę

strącone anioły
są jak otwarte okna kostnicy
jak krowie oczy
jak ptasie szkielety
jak spadające samoloty
jak muchy na płucach padłych żołnierzy
jak struny jesiennego deszczu
co łączą usta z odlotem ptaków

milion aniołów
wędruje
po dłoniach kobiety

są pozbawione pępka
piszą na maszynach do szycia
długie poematy w formie
białego żagla

ich ciała można szczepić
na pniu oliwki

śpią na suficie
spadają kropla po kropli

1964–68

Tadeusz Różewicz

Reedukacja

poeta rozmawia
tym samym językiem

z dzieckiem
prowokatorem
kapłanem
politykiem
policjantem

dziecko uśmiecha się
prowokator czuje się wykpiony
polityk dotknięty
kapłan zagrożony
policjant
zapina guziki

zawstydzony poeta
prosi o wybaczenie
i powtarza
jeszcze raz
ten sam błąd

Tadeusz Różewicz

To jednak co trwa ustanowione jest przez poetów

Stary człowiek
zatoczył koło

pustosząc pustkę słowa
pisze
głębiej ciemniej

wraca w dzieciństwo
sielskie
motyl

w nocną ćmę przemieniony
słowik kret
usypał nad sobą
kopczyk ziemi
rodzinnej

wchodzi w podziemną
rzekę krwi

zanim kur zapieje
trzykroć się mnie zaprziesz

stary człowiek
nad grobem pochylony
raz jeszcze przygląda się
swojej twarzy
obnażonej
tajemnicy
umiera
z raną
zadaną przez urodzenie

która to już próba umierania
bezzadny
stary człowiek
w ubraniu które rośnie
na drobniejącym szkielecie
ukrywa swój wewnętrzny portret
jak przestraszone dziecko
rozbity dzbanuszek
przenosi
z kąta w kąt
skorupki

żywi i umarli
dotykają
rany
na czole

I wyszedłszy gorzko zapłakał

I wytoczył światu i zaświatom
sprawę
o kroplę krwi

***

Pawlikowska-Jasnorzewska

Biała dama

"Biała pani przeszła znów przez salon!"

- Szepcze służba w kredensie ze zgrozą -
"Znak, że nowe nieszczęścia się zwalą!
W całym domu czuć już tuberozę".

Biała pani szła później przez schody,
a na schodach, gdzie nie było widno,
biegł ktoś piękny, niebaczny i młody -
chwycił wpół i uściskał widmo.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Na ciepłej niebieskiej łące

Na ciepłej niebieskiej łące
pasą się białe zajęce,
pasą się białe baranki
w kwitnące złotem poranki.

- Niebieskie łąki bez granic
nie służą nikomu na nic –

są dla tych białych zajęcy,
są dla tych białych baranków
i dla skrzydlatych tysięcy
myśli radosnych kochanków.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Burza

Przeżywamy dziś burzę, drzewa! ja i wy.
Lecz ja szepczę słowa najcichsze,
a wy ryczycie w wicherze
jak zielone lwy...

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska

Jesień

Zardzewiałe róże jesieni
patrzą w przestrzeń białą od deszczu -
deszcz niebo przyszywa do ziemi
tysiącem ściegów i dreszczów, -

I wszystko psuje się, paczy,
cieknie, zgnilizną broczy,
lecz nie na zawsze, z rozpaczy -
ale na krótko, z rozkoszy.

Cyprian Norwid

W WERONIE

I

Nad Kapuletich i Montekich domem,
Spłukane deszczem, poruszone gromem,
łagodne oko błękitu.

II

Patrzy na gruzy nieprzyjaznych grodów,
Na rozwalone bramy do ogrodów --
I gwiazdę zrzuca ze szczytu;

III

Cyprysy mówią, że to dla Julietty,
Że dla Romea -- ta łąza znad planety
Spada... i groby przecieka;

IV

A ludzie mówią, i mówią uczenie,
Że to nie łązy są, ale że kamienie,
I -- że nikt na nie... nie czeka!

Cyprian Norwid

Mój ostatni sonet

Bądź zdrowa! - tak ponury Byron żegnał żonę,
Tak i niejeden luby lubą swą niestałą,
Lecz mych pożegnań chwila będzie oniemiałą,
Chociaż zawsze wymowne oczy wspomnienione.

Teraz więc, póki jeszcze Niebo jest łaskawsze,
Póki jasność Twych spojrzeń jeszcze dla mnie świeci,
A zasłona przyszłości czarnych chmur nie wznieci,
Żegnaj Ciebie, o luba, żegnaj Cię na zawsze.

Na zawsze?... - może z żalem Twe usta powtórzą,
Może nawet Twe oko w rozstania godzinie
Uroni łezkę, kiedy wspomnienia się wzburzą.

Lecz żal ten, jak ślad łądzi płynącej, przemienie
I łąza oschnie, gdy losy radość Ci wywróżą,
I w pierzchliwej pamięci pamięć o mnie zginie.

Karol Wojtyła

Tryptyk rzymski (do wyboru część 1, część 2 lub obie części)

I STRUMIEŃ

Ruah

Duch Boży unosił się nad wodami...

1. Zdumienie

Zatoka lasu zstępuje
w rytmie górskich potoków
ten rytm objawia mi Ciebie,
Przedwieczne Słowo.
Jakże przedziwne jest Twoje milczenie
we wszystkim, czym zewsząd przemawia
stworzony świat...
co razem z zatoką lasu
zstępuje w dół każdym zboczem...
to wszystko, co z sobą unosi
srebrzysta kaskada potoku,
który spada z góry rytmicznie
niesiony swym własnym prądem...
— niesiony dokąd?

Co mi mówisz górski strumieniu?
w którym miejscu ze mną się spotykasz?
ze mną, który także przemijam —

podobnie jak ty...
Czy podobnie jak ty?
(Pozwól mi się tutaj zatrzymać —
pozwól mi się zatrzymać na progu,
oto jedno z tych najprostszych zdumień.)
Potok się nie zdumiewa, gdy spada w dół
i lasy milcząco zstępują w rytmie potoku
— lecz zdumiewa się człowiek!
Próg, który świat w nim przekracza,
jest progiem zdumienia.
(Kiedyś temu właśnie zdumieniu nadano imię «Adam».)

Był samotny z tym swoim zdumieniem
pośród istot, które się nie zdumiewały
— wystarczyło im istnieć i przemijać.
Człowiek przemijał wraz z nimi
na fali zdumień.
Zdumiewając się, wciąż się wyłaniał
z tej fali, która go unosiła,
jakby mówiąc wszystkiemu wokoło:
«zatrzymaj się! — masz we mnie przystań»
«we mnie jest miejsce spotkania
z Przedwiecznym Słowem» —
«zatrzymaj się, to przemijanie ma sens»
«ma sens... ma sens... ma sens!»

2. Źródło

Zatoka lasu zstępuje
w rytmie górskich potoków...
Jeśli chcesz znaleźć źródło,
musisz iść do góry, pod prąd.
Przedzierań się, szukaj, nie ustępuj,
wiesz, że ono musi tu gdzieś być —
Gdzie jesteś, źródło?... Gdzie jesteś, źródło?!
Cisza...
Strumieniu, leśny strumieniu,
odstoń mi tajemnicę
swego początku!
(Cisza — dlaczego milczysz?)
Jakże starannie ukryłeś tajemnicę twego początku.)
Pozwól mi wargi umoczyć
w źródlanej wodzie
odczuć świeżość,
ożywczą świeżość.

Karol Wojtyła

***Miłość mi wszystko wyjaśniła

Miłość mi wszystko wyjaśniła,
Miłość wszystko rozwiązała -
dlatego uwielbiam tę Miłość,
gdziekolwiek by przebywała.

A że się stałem równiną dla cichego otwartą przepływu,
w którym nie ma nic z fali huczącej, nie opartej o tęczowe pnie,
ale wiele jest z fali kojącej, która światło w głębinach odkrywa
i tą światłością po liściach nie osrebrzonych tchnie.

Więc w tej ciszy ukryty ja - liść,
oswobodzony od wiatru,
już się nie troskam o żaden z upadających dni,
gdy wiem, że wszystkie upadną.

(fragment 5 części I "Wybrzeża pełne ciszy"
utworu "Pieśń o Bogu ukrytym")